

Studier rörande påföljdspraxis m.m.

Lunds domarakademi

31 maj 2013

Enhetlig påföljdsbestämning

- Vilka skäl kan anföras för att påföljdsbestämningen bör vara enhetlig?
- Är påföljdsbestämningen i Sveriges domstolar enhetlig?
- Hur kan vi se vi till att påföljdsbestämningen blir så enhetlig som möjligt?
- På vilket sätt kan den enskilda domaren, advokaten, åklagaren bidra till ökad enhetlighet?

Ny lagstiftning

- Psykiskt störda lagöverträdare (en etappreform?)
- Straffskalan för mord m.m.
- Skärpta straff för allvarliga våldsbrott (ökad spännvidd, straffskaleändringar och generell uppgradering)
- Annan ny lagstiftning

Annat som har hänt

- Nya anvisningar för strafförelägganden
- Ny narkotikapraxis och kommentarer till den
- Påföljdsutredningens förslag (SOU 2012:34)
- Psykiatrilagsutredningens förslag (SOU 2012:17)
- Kritik från justitieministern och nya utredningsdirektiv (allvarliga våldsbrott och narkotikabrott)

Nya rättsfall

- "34:3 andra stycket" NJA 2009 s. 485 I-III
- "Fickstölden" NJA 2009 s. 559
- "Kronvittnet" NJA 2009 s. 599
- "Snatterigränsen 1 000 kr" NJA 2009 s. 776
- "Asylärendet" NJA 2010 s. 358
- "Crohns sjukdom" NJA 2010 s. 485
- "Övervärdet" NJA 2010 s. 592
- "Bevisprovokationen" NJA 2011 s. 638
- "Synnerligen grov misshandel" NJA 2011 s. 89

Fler nya rättsfall

- "Mefedrondomen" NJA 2011 s. 357 (m.fl. domar)
- "Det grova rånet" NJA 2011 s. 466
- "Bollträet" NJA 2011 s. 556
- "Rusdomen" NJA 2011 s. 563
- "Ungdomsböterna" NJA 2012 s. 16
- "Samurajsvärdet" NJA 2012 s. 45
- "Dödskörningen i Rydaholm" NJA 2012 s. 79
- "Den mutade trafikinspektören" NJA 2012 s. 307
- "Sjöfylleriet" NJA 2012 s. 369

Ännu fler nya rättsfall

- "Den allvarligt psykiskt störde 17-åringen" NJA 2012 s. 564
- "Företagsboten" NJA 2012 s. 826
- "Häktningen och samhällstjänsttimmarna" NJA 2012 s. 968
- "Långsam handläggning" NJA 2012 s. 1038
- "Ovanligt lång tid" dom den 12 februari 2013
- "Narkotikahalten" dom den 30 april 2013
- "Mordet på Lugna gatan" dom den 28 maj 2013
- "Tejpningen av gymnasieeleven" dom den 28 maj 2013

Tillägg för allvarliga våldsbrott

Prop. 2009/10:147

- 14 dagar-5 månader: ingen skillnad
- 6 mån blir 8 månader
- 12 månader blir 15 månader
- 24 månader blir 29 månader
- 5 år blir 6 år
- 6 år blir 7 år 6 månader
- 8 år blir 9 år 6 månader
- (9 år blir 10 år, 10 år blir 10 år)

NJA 2011 s. 89 och "Mordet på Lugna gatan"

Straffskalan för mord

- Prop. 2008/09:118
- 10-18 år eller livstid
- Max 14 år för de som var under 21
- Mordet på Lugna gatan
- 14 år utgångspunkten
- Livstid bara för de allra allvarligaste fallen
- 18 år undantagsvis

Betydelsen av återfall

- 30kap. 4 §, 34 kap. 4 §, 29 kap. 4 §
- I första hand genom påföljdsvalet
- I andra hand genom förverkande av villkorligt medgiven frihet
- I tredje hand genom skärpt straffmätning

När tillämpas 29 kap. 4 § BrB?

- Korta fängelsestraff och ingen villkorlig frigivning
- Villkorlig frigivning men inte möjlighet att förverka
- Förverkande av villkorligt medgiven frihet räcker inte
- Prop. 2009/10:147: Den gällande straffskärpningsregeln ska tillämpas så att återfall får ett genomslag.
- NJA 2012 s. 79

Billighetsskälens betydelse

Billighet kan vara ett skäl för

- ett kortare fängelsestraff
- böter i stället för fängelse
- lägre böter
- lindrigare påföljd än fängelse
- lindrigare påföljd än sluten ungdomsvård
- påföljdseftergift

Straffminimum kan underskridas

Rättsfall angående billighet

- "Skärtorsdagsdomen" NJA 2008 s. 359
- "Kronvittnet" NJA 2009 s. 599
- "Crohns sjukdom" NJA 2010 s. 485
- "Bevisprovokationen" NJA 2011 s. 638
- "Långsam handläggning" NJA 2012
s. 1038 I

RÅ:s riktlinjer beträffande tillämpningen av dagsböter för ungdomar under 18 år

Vuxna	15 – 17 år
30 dagsböter	30 dagsböter
40 dagsböter	30 dagsböter
50 dagsböter	40 dagsböter
60 dagsböter	50 dagsböter
70 dagsböter	60 dagsböter
80 dagsböter	70 dagsböter
90 dagsböter	70 dagsböter
100 dagsböter	80 dagsböter
110 dagsböter	80 dagsböter
120 dagsböter	90 dagsböter
130 dagsböter	90 dagsböter
140 dagsböter	90 dagsböter
150 dagsböter	90 dagsböter

”Ny” modell för ungdomsreduktion av dagsböter (NJA 2012 s. 16)

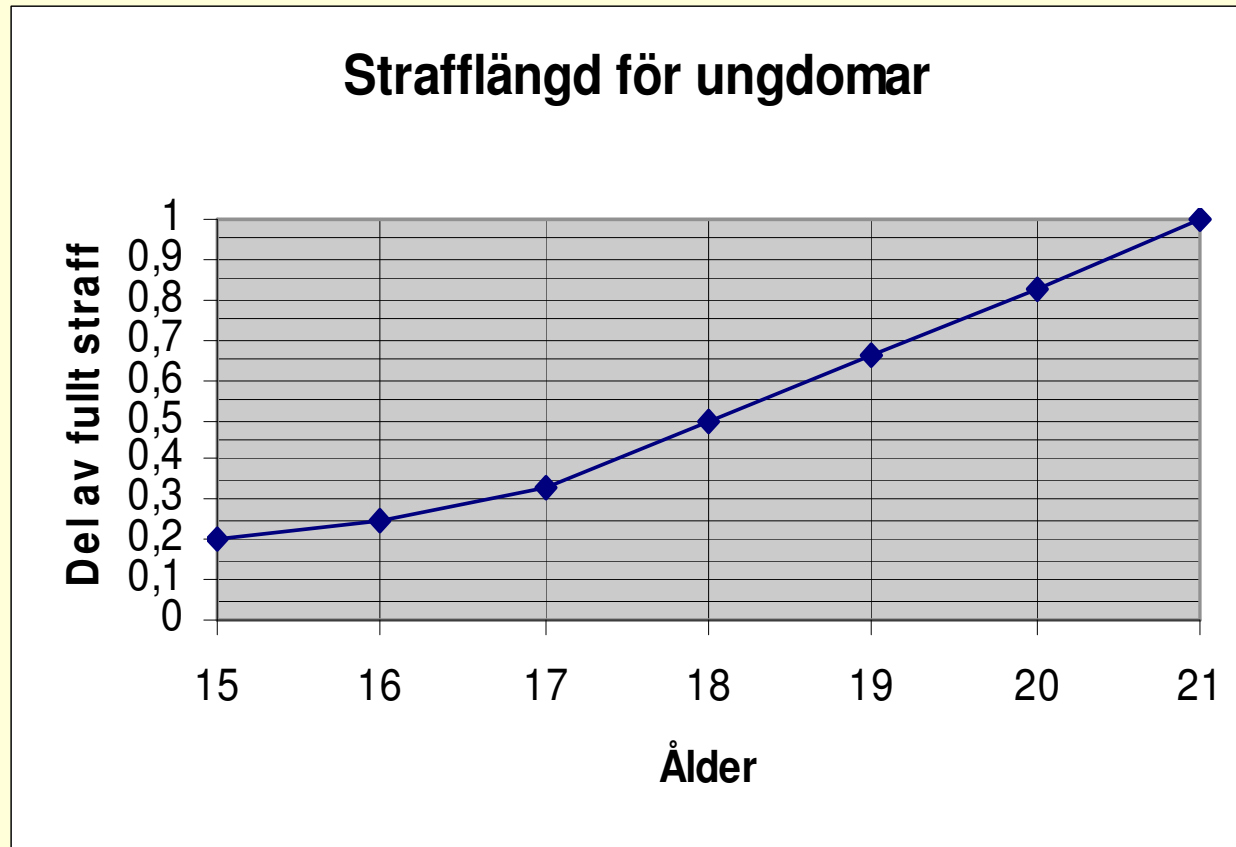
Vuxna	15 år	16 år	17 år	18 år	19 år	20 år
30	30	30	30	30	30	30
40	30	30	30	30	30	30
50	30	30	30	30	40	40
60	30	30	30	40	40	50
70	30	40	40	50	50	60
80	40	40	40	50	60	70
90	40	50	50	60	70	80
100	40	50	60	70	80	90
110	50	60	60	70	80	100
120	50	60	70	80	90	110
130	50	60	70	80	100	120
140	60	70	80	90	110	130
150	60	70	80	100	120	140

Ungdomsreduktion avseende fängelsestraff

- 15 år – $\frac{1}{5}$ av straffvärdet
- 16 år – $\frac{1}{4}$ av straffvärdet
- 17 år – $\frac{1}{3}$ av straffvärdet
- 18 år – $\frac{1}{2}$ av straffvärdet
- 19 år – $\frac{2}{3}$ av straffvärdet
- 20 år – $\frac{4}{5}$ av straffvärdet (drygt)
- NJA 2000 s. 421, NJA 2005 s. 878

Ungdomsreduktion avseende fängelsestraff

Böter i stället för fängelse för ungdomar

	4 mån	3 mån	2 mån	1 mån	21 dagar	14 dagar
15 år	14 dagar	140 db	120 db	100 db	80 db	70 db
16 år	1 mån	14 dagar	140 db	120 db	100 db	80 db
17 år	1,5 mån	1 mån	21 dagar	140 db	120 db	100 db
18 år	2 mån	1,5 mån	1 mån	14 dagar	140 db	120 db
19 år	2,5 mån	2 mån	1 mån	21 dagar	14 dagar	140 db
20 år	3 mån	2,5 mån	1,5 mån	21 dagar	14 dagar	150 db
21 år	4 mån	3 mån	2 mån	1 mån	21 dagar	14 dagar

Ungdomstabell

smvv ålder	30 mån	27 Mån	24 mån	21 mån	18 mån	16 mån	15 mån	14 mån	12 mån	10 mån	9 mån	8 mån	7 mån	6 mån	5 mån	4 mån	3 mån	2 mån	1 mån	21 dgr	14 dgr	150 db	120 db	100 db	80 db	60 db
15 år	6 mån	5 mån	5 mån	4 mån	4 mån	3 mån	3 mån	3 mån	2,5 mån	2 mån	2 mån	1,5 mån	1,5 mån	1 mån	1 mån	21 dgr	140 db	120 db	100 db	80 db	70 db	60 db	50 db	40 db	40 db	30 db
Utjänst	150 tim	140 tim	130 tim	120 tim	110 tim	100 tim	90 tim	80 tim	75 tim	70 tim	65 tim	60 tim	55 tim	50 tim	50 tim	45 tim	35 tim	35 tim	30 tim	25 tim	20 tim	20 tim	-	-	-	-
16 år	8 mån	7 mån	6 mån	5 mån	4 mån	4 mån	4 mån	3 mån	3 mån	2,5 mån	2 mån	2 mån	2 mån	1,5 mån	1 mån	1 mån	21 dgr	140 db	120 db	100 db	80 db	70 db	60 db	50 db	40 db	30 db
Utjänst	-	-	150 tim	135 tim	120 tim	110 tim	105 tim	100 tim	90 tim	80 tim	75 tim	70 tim	65 tim	60 tim	55 tim	50 tim	45 tim	35 tim	35 tim	30 tim	25 tim	20 tim	20 tim	-	-	-
17 år	10 mån	9 mån	8 mån	7 mån	6 mån	5 mån	5 mån	4 mån	4 mån	3 mån	3 mån	3 mån	2,5 mån	2 mån	1,5 mån	1,5 mån	1 mån	21 dgr	140 db	120 db	100 db	80 db	70 db	60 db	40 db	30 db
Utjänst	-	-	-	-	150 tim	140 tim	130 tim	120 tim	110 tim	100 tim	95 tim	90 tim	80 tim	70 tim	65 tim	60 tim	50 tim	45 tim	35 tim	35 tim	30 tim	25 tim	20 tim	20 tim	-	-
18 år	15 mån	14 mån	12 mån	10 mån	9 mån	8 mån	7 mån	7 mån	6 mån	5 mån	4 mån	4 mån	3 mån	3 mån	2,5 mån	2 mån	1,5 mån	1 mån	14 dgr	140 db	120 db	100 db	80 db	70 db	50 db	40 db
(Utjänst)	-	-	-	-	-	-	-	-	150 tim	130 tim	110 tim	100 tim	95 tim	90 tim	80 tim	70 tim	60 tim	50 tim	45 tim	35 tim	35 tim	30 tim	25 tim	20 tim	-	-
19 år	20 mån	18 mån	16 mån	14 mån	12 mån	11 mån	10 mån	9 mån	8 mån	7 mån	6 mån	5 mån	5 mån	4 mån	3 mån	2,5 mån	2 mån	1 mån	21 dgr	14 dgr	140 db	120 db	90 db	80 db	60 db	40 db
(Utjänst)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150 tim	130 tim	120 tim	110 tim	90 tim	80 tim	70 tim	50 tim	45 tim	45 tim	35 tim	35 tim	30 tim	25 tim	20 tim	-
20 år	24 mån	21 mån	18 mån	16 mån	14 mån	13 mån	12 mån	10 mån	9 mån	8 mån	7 mån	6 mån	6 mån	5 mån	4 mån	3 mån	2,5 mån	1,5 mån	21 dgr	14 dgr	150 db	140 db	110 db	90 db	70 db	50 db
(Utjänst)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150 tim	140 tim	130 tim	110 tim	90 tim	80 tim	60 tim	50 tim	45 tim	40 tim	35 tim	30 tim	25 tim	20 tim	-
21 år	30 mån	27 mån	24 mån	21 mån	18 mån	16 mån	15 mån	14 mån	12 mån	10 mån	9 mån	8 mån	7 mån	6 mån	5 mån	4 mån	3 mån	2 mån	1 mån	21 dgr	14 dgr	150 db	120 db	100 db	80 db	60 db

Livstidsstraff

- Kan vi döma till livstids fängelse för ett mycket allvarligt mord som någon begick när han precis hade fyllt 21 år?
- Om en fullt straffmyndig person hade dömts till livstids fängelse, vad dömer vi en sextonåring till?

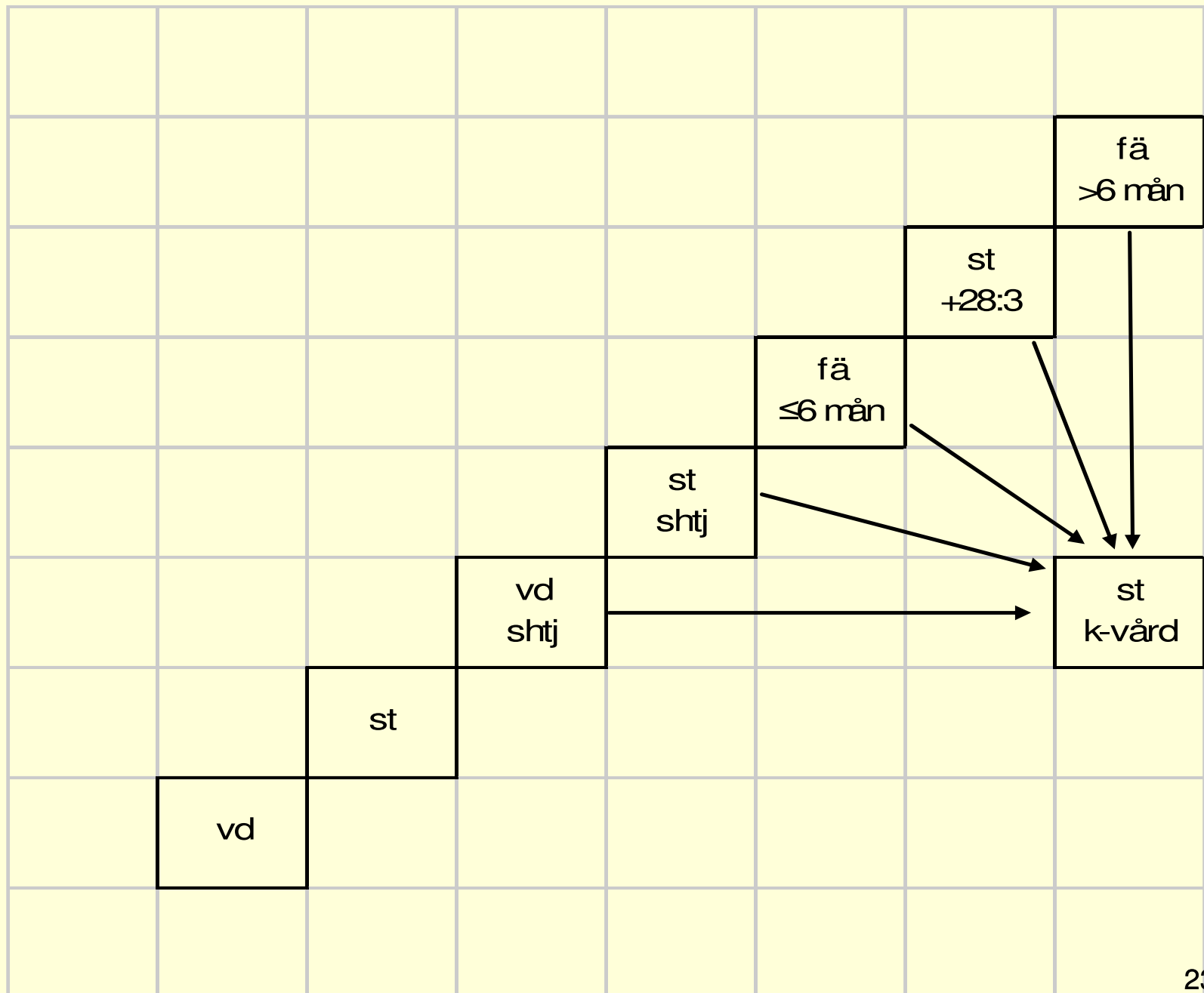
Straffmättningsvärde (se NJA 2012 s. 1038 I)

**Straffvärdet – (minus) 29:5 – (minus) 29:7
= straffmättningsvärdet**

Återfall hanteras i första hand i samband med påföljdsvalet; dock om straffmättningsvärdet är böter kan återfallskärpningsregeln i 29:4 leda till att straffmättningsvärdet i stället hamnar på fängelsenivå.

Innebörden av 30 kap. 1 § BrB

- "Vid val av påföljd är fängelse att anse som en svårare påföljd än villkorlig dom och skyddstillsyn."
- NJA 2000 s. 314 och "Skärtorsdagsdomen" NJA 2008 s. 359

Innebörden av 30:7 och 30:9 BrB

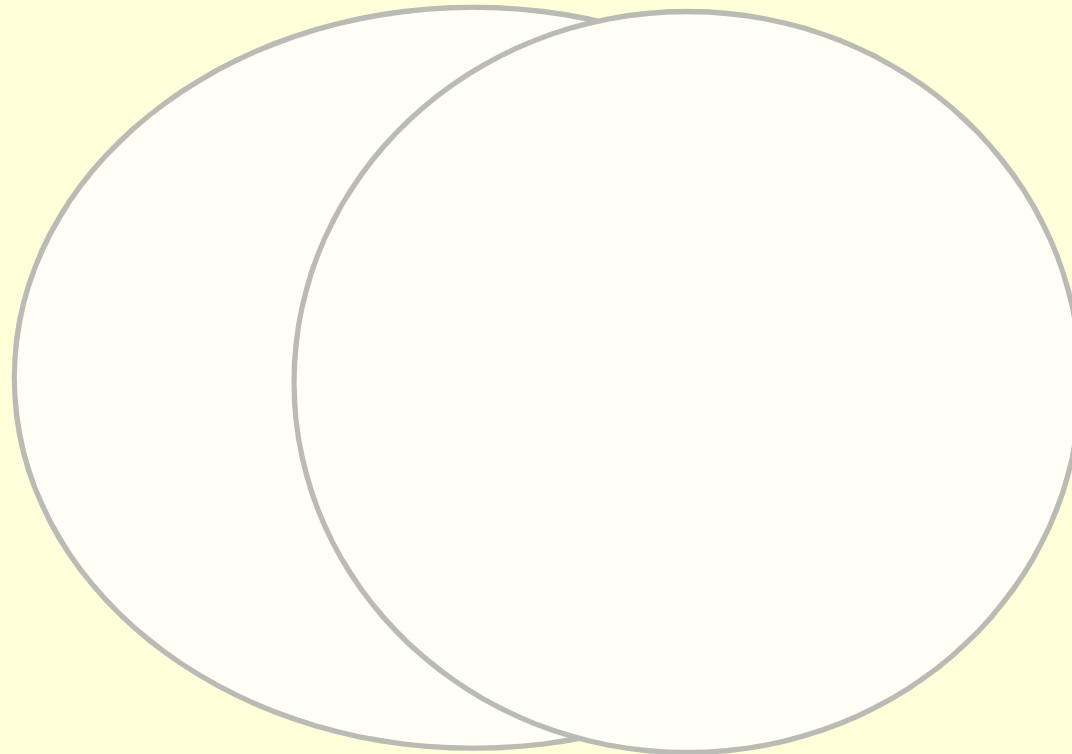
- NJA 2000 s. 314 och "Skärtorsdagsdomen" NJA 2008 s. 359:
- "Villkorlig dom är utesluten endast i de fall då det finns särskild anledning att befara att den dömde kan komma att återfalla, medan skyddstillsyn är utesluten endast om det helt saknas anledning att anta att påföljden kan bidra till att den dömde avhåller sig från fortsatt brottslighet och att detta innebär att det i många fall föreligger möjlighet att bestämma påföljden till såväl villkorlig dom som till skyddstillsyn."

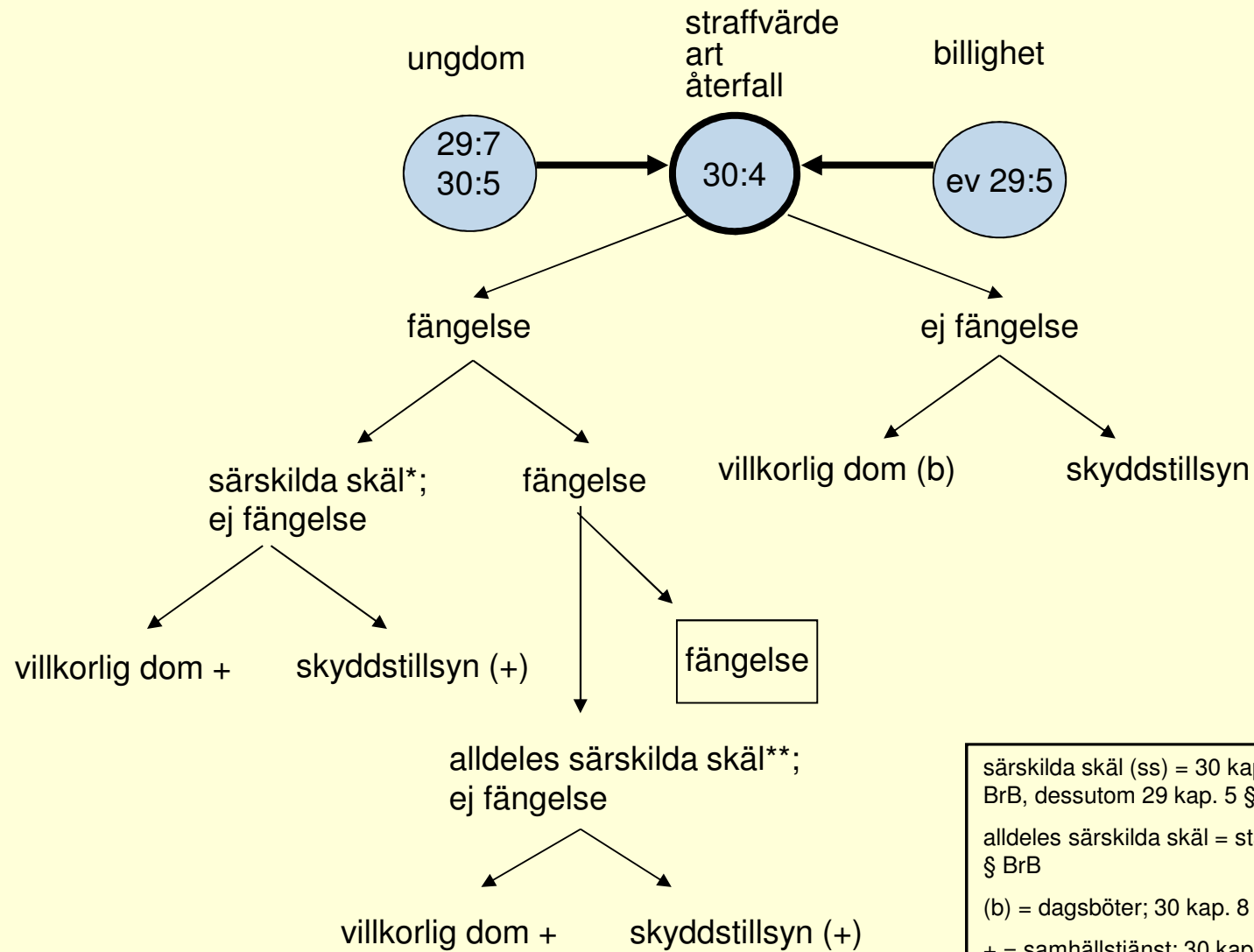
Områden som täcker varandra

- Villkorlig dom

Skyddstillsyn

Påföljdsbestämningsmodellen

särskilda skäl (ss) = 30 kap. 7 § 2 st. och 9 § 2 st. BrB, dessutom 29 kap. 5 § efter NJA 2008 s.359
 alldeles särskilda skäl = starka ss samt 30 kap. 11 § BrB
 (b) = dagsböter; 30 kap. 8 § eller 10 § BrB
 + = samhällstjänst; 30 kap. 7 § 2 st. BrB
 (+) = kontraktsvård, samhällstjänst, dagsböter eller fängelse; 30 kap. 9 § 2 st. 3 – 4 p. samt 10 och 11 §§ BrB

Uppdelat påföljdsval

- Grovt rattfylleri med 2,0 promille, straffvärde fängelse en månad
- Häleri, straffvärde fängelse fem månader

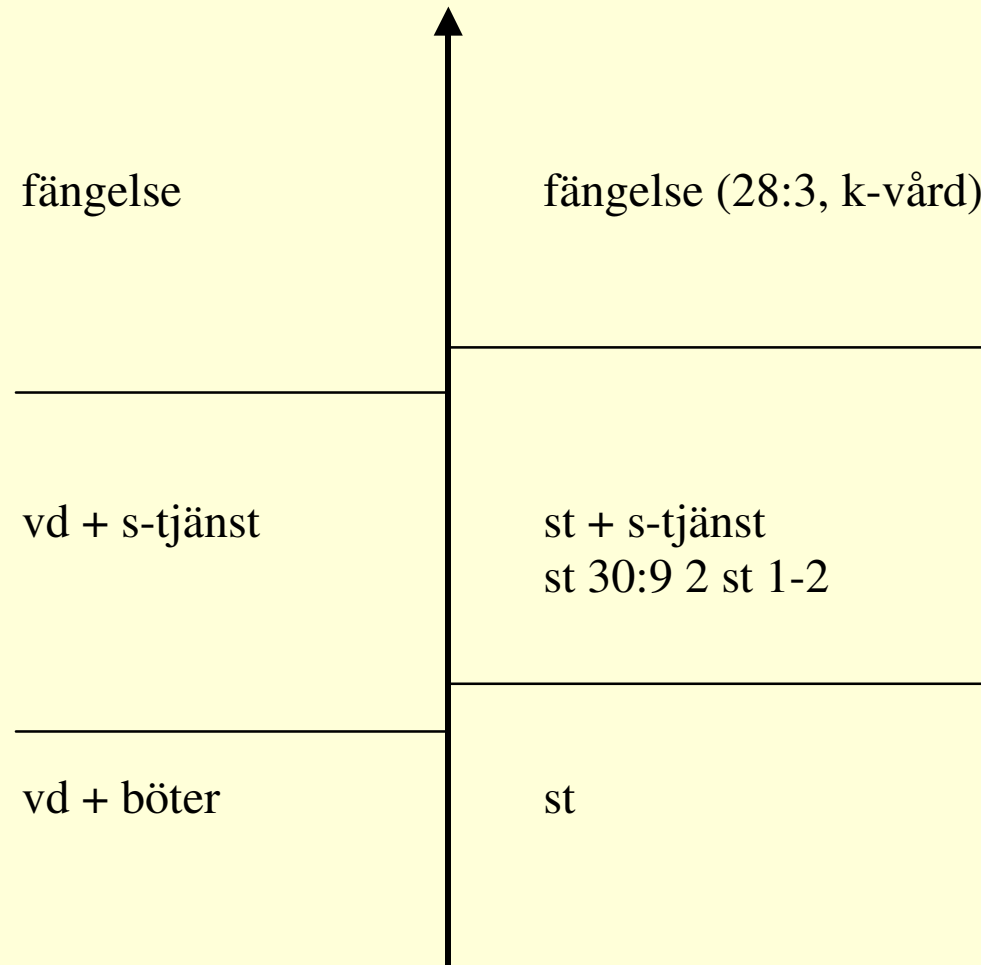
Resultatet om vi tillämpar 30:3 BrB och om vi inte tillämpar 30:3 BrB?

Uppdelat påföljdsval

- Grovt rattfylleri med 1,0 promille, straffvärde fängelse en månad
- Häleri, straffvärde fängelse fem månader

Resultatet om vi tillämpar 30:3 BrB och om vi inte tillämpar 30:3 BrB?

STRAFFVÄRDE ("artbrottslighet")

	Grupp 1	Grupp 2	Grupp 3	Grupp 4
Straffmättningsvärde som i allmänhet tillåter villkorlig dom med böter eller skyddstillsyn	14 dagar – 3 månader	14 dagar – 1 – 2 månader	14 och 21 dagar, ev. 1 månad	-
Straffmättningsvärde som i allmänhet inte tillåter villkorlig dom med böter eller skyddstillsyn, men som i regel medger att rätten dömer till sådan påföljd med samhällstjänst	4 – 6 månader	3 – 4 månader	1 – 3 månader	14 – 21 dagar

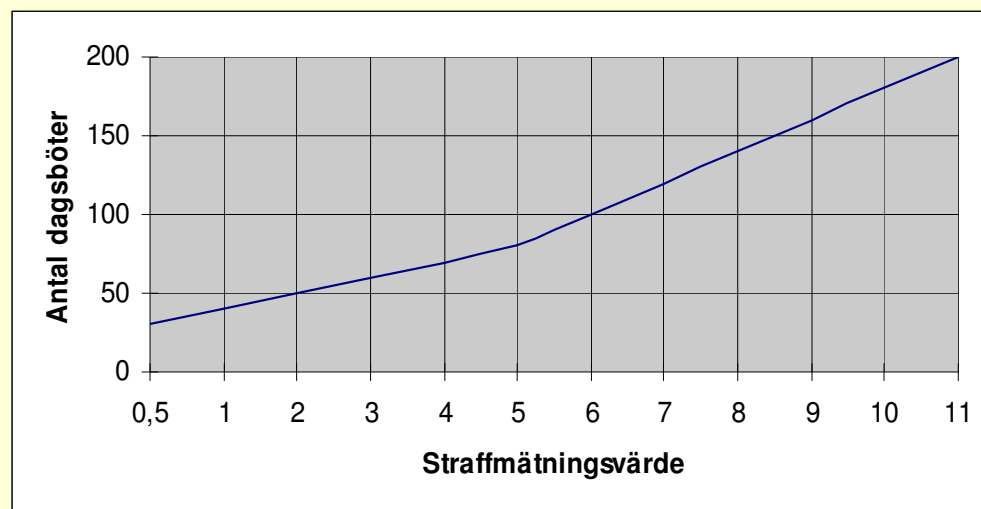
Har HD ställt sig bakom schemat?

”Mefedrondomen II” NJA 2012 s. 650

kan tala för att narkotikabrott många gånger
”artvärdeemässigt” bör föras till grupp 3.

Villkorlig dom och böter vid brottslighet utan artvärde

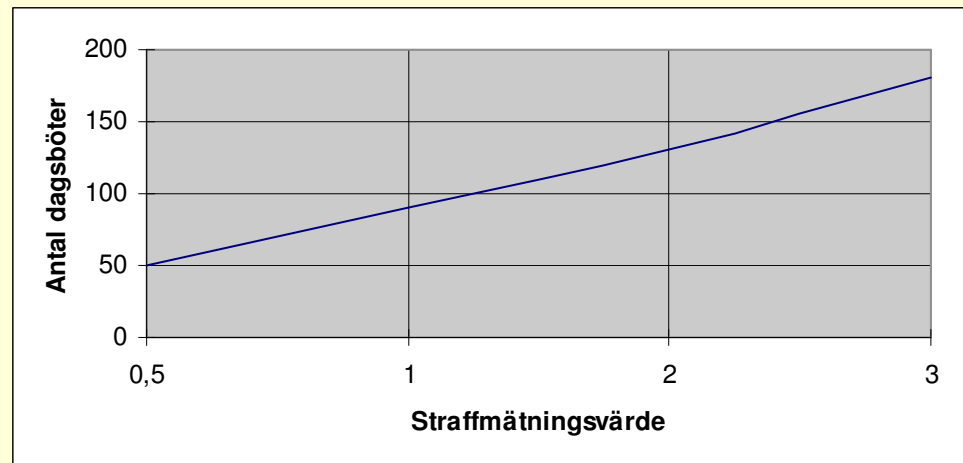
Straffmättningsvärde	Antal dagsböter som den villkorliga domen skall förenas med
14 dagar	30 dagsböter
1 månad	40 dagsböter
2 månader	50 dagsböter
3 månader	60 dagsböter
4 månader	70 dagsböter
5 månader	80 dagsböter
6 månader	100 dagsböter
7 månader	120 dagsböter
8 månader	140 dagsböter
9 månader	160 dagsböter
10 månader	180 dagsböter
11 månader	200 dagsböter
12 månader	(ej villkorlig dom)

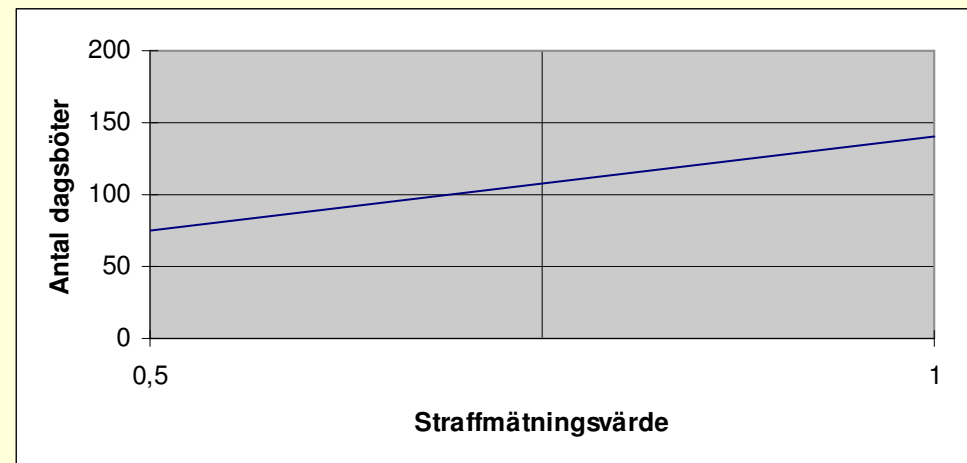
Modell för villkorlig dom och böter vid brottslighet med lågt artvärde, t.ex. olaga hot, bokföringsbrott och ev. skadegörelse

Straffmättningsvärde	Antal dagsböter som den villkorliga domen skall förenas med
14 dagar	50 dagsböter
21 dagar	65 dagsböter
1 månad	90 dagsböter
2 månader	130 dagsböter
3 månader	180 dagsböter

Modell för villkorlig dom och böter vid brottslighet med medelhögt artvärde, t.ex. misshandel, brott mot alkohollagen och skattebrott

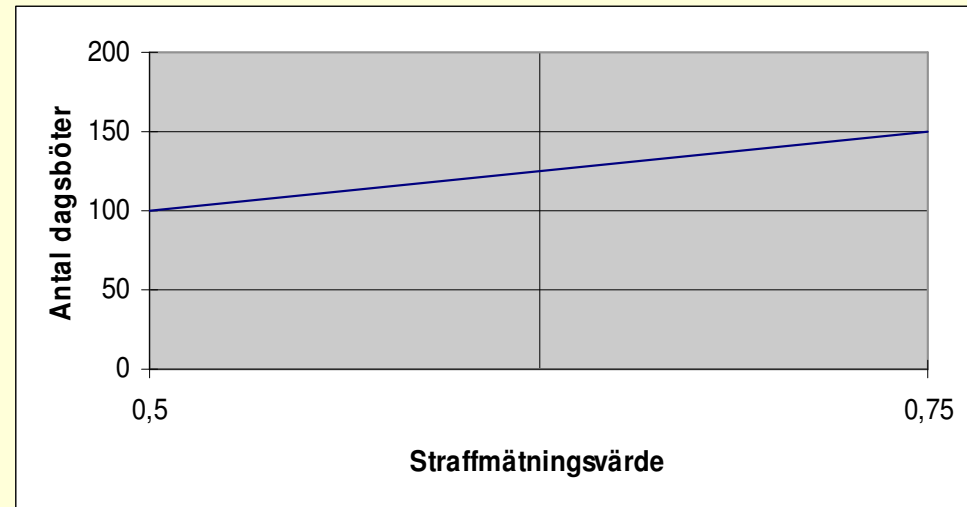
Straffmättningsvärde	Antal dagsböter som den villkorliga domen skall förenas med
14 dagar	75 dagsböter
21 dagar	100 dagsböter
1 månad	140 dagsböter

Modell för villkorlig dom och böter vid brottslighet med högt artvärde,

t.ex. narkotikabrott, grovt rattfylleri, vapenbrott, jaktbrott och brott mot lagen om besöksförbud (ej mened)

Straffmättningsvärde	Antal dagsböter som den villkorliga domen skall förenas med
14 dagar	100 dagsböter
21 dagar	150 dagsböter

Ungdomstjänst

Hur ska ungdomstjänst mätas ut?

20 – ca 50 timmar när straffmättningsvärdet är dagsböter, minst 60 st

50 – 150 timmar för straffmättningsvärdet fängelse ≤ 6 månader

Straff- (mättnings-) värde	60 db	80 db	100 db	120 db	150 db
Timmar ungdoms- tjänst	20 tim	25 tim	30 tim	35 tim	40 tim

Straff- (mättnings-) värde	fä 1 mån	fä 2 mån	fä 3 mån	fä 4 mån	fä 5 mån	fä 6 mån
Timmar ungdoms- tjänst	50 tim	70 tim	90 tim	110 tim	130 tim	150 tim

Ungdomstjänst som tilläggsåtgärd till ungdomsvård, NJA 2009 s. 121

Alternativstraff i månader	Antal timmar
1	25
2	40
3	55
4	70
5	85
6	100
7	110
8	120
9	130
10	140
11	150

NJA 2009 s. 485 i korthet

I

Nu: Rån 26 april 2008. Straffvärde 2 år

Tidigare: Våldtäkt 25 mars 2008. Dom 15 september 2008, fängelse i 2 år

Samband: I tid men inte beträffande typ av brott

Straffvärde: Totalt 3 år 4 mån.

Resultat: 3 år 4 mån.– 2 år = fängelse i 1 år 4 mån.

II

Nu: Sex grova bedrägerier under perioden 25-31 augusti 2006. Straffvärde 2 år

Tidigare: Våldtäkt och sexuellt utnyttjande av underårig, brott begångna 1999-2000. Dom 2 juni 2006, fängelse i 2 år och 6 mån. Verkställighet påbörjats 9 oktober 2006

Samband: Varken i tid eller beträffande typ av brott

Straffvärde: Totalt 4 år 6 mån. 29:4 beaktat

Resultat: 4 år 6 mån. - 2 år 6 mån. = fängelse i 2 år

III

Nu: Narkotikabrott 26 november 2007-9 april 2008. Straffvärde fängelse 7 mån.

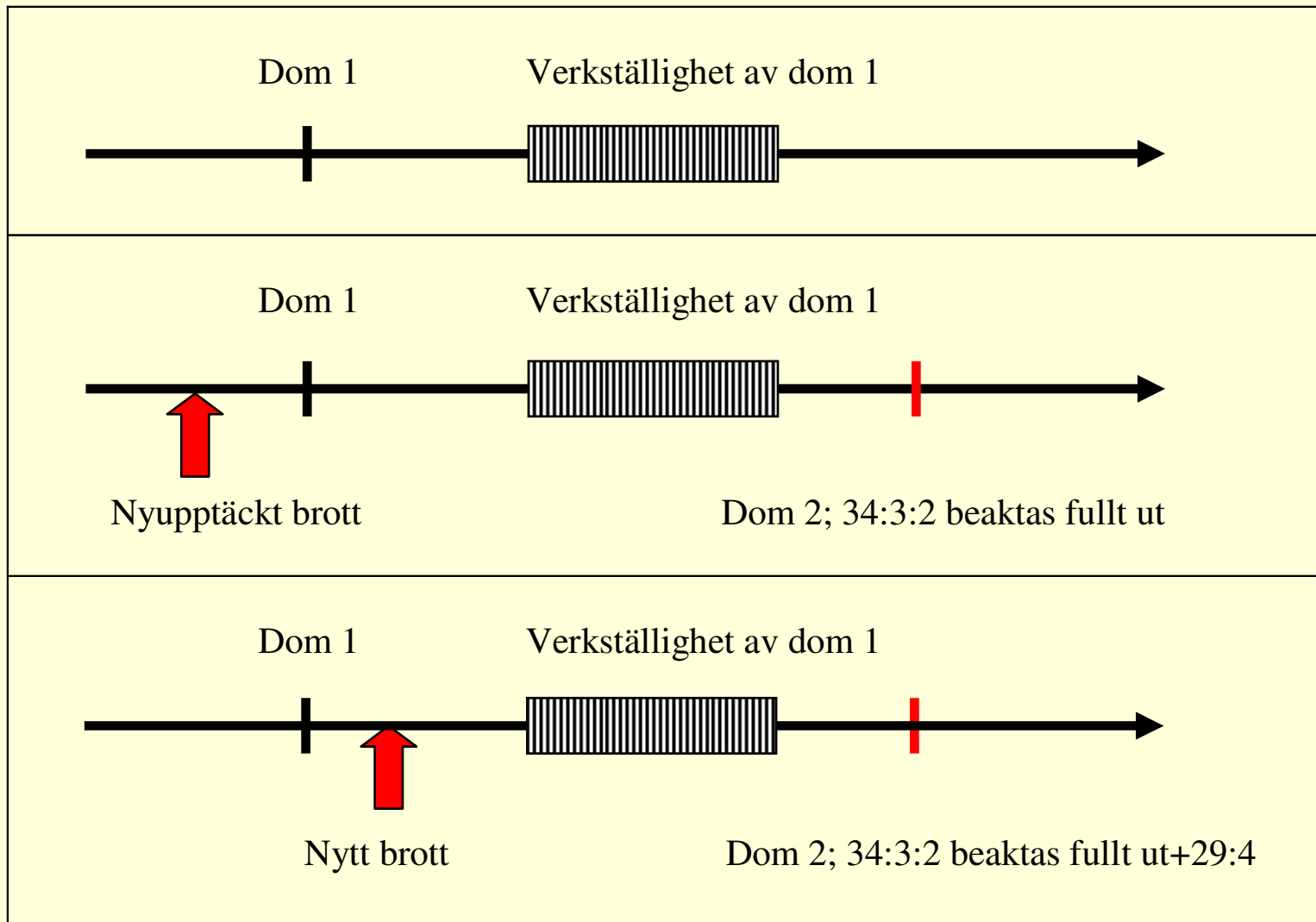
Tidigare: Rattfylleri, olovlig körning, narkotikabrott 1 och 2 §§, och brott mot knivlagen, brott begångna maj-augusti 2007. Dom 15 november 2007, fängelse sju mån. Verkställighet påbörjats 25 juni 2008.

Samband: Beträffande typ av brott

Straffvärde: 34:3:2 ger 10 mån (ca 7+7/2) + 2 mån 29:4 skärpning. Totalt 12 mån

Resultat: 12 mån. – 7 mån = fängelse i 5 mån.

34 kap. 3 § 2 st. BrB, se NJA 2009 s. 485

Utvisningstider

(från praxisdiskussioner i Västra Sverige och Skåne – Blekinge)

Straffvärde	Återreseförbud
< 2 år	5 år
≥ 2 år < 5 år	10 år
≥ 5 år < 8 år	15 år
≥ 8 år	obegränsat